

Willem Barentz

ontdekkingsreiziger gestrand op Nova Zembla

Willem Barentsz is beroemd geworden door de tochten die hij in het noordpoolgebied heeft gemaakt. Hij wilde een nieuwe route ontdekken naar China en India.

Willem Barentsz werd waarschijnlijk geboren op Terschelling. Wanneer precies, dat weten we niet. Hij was koopman, wetenschapper, zeeman en hij maakte ook land- en zeekaarten. In 1594 ging hij voor het eerst op reis. Via de noordpool probeerde hij in Azië te komen.

Waarom op reis?

In de zestiende eeuw ging de vaarweg naar China en Indië om Afrika heen. Deze zuidelijke route was heel lang, en ook helemaal in handen van de Spanjaarden en de Portugezen.

Zij hadden langs de Afrikaanse kust forten gebouwd om hun schepen te beschermen en die van anderen tegen te houden. Portugal en Spanje verdienden goed aan de verkoop van Indische specerijen op de markten in Europa.

Nederlandse kooplieden wilden dat ook wel. Daarom ging Willem Barentsz op zoek naar een noordelijke route, dus niet om Afrika heen, maar via de noordpool.

Via de Noordpool probeerde hij in Azië te komen. Voorbij Nova Zembla ontdekte Barentsz een ijsvrije zee. Dat moest de doorvaart naar Azië zijn!

De schepen

Voor tochten naar de noordpool werd een speciaal soort schip gebruikt: het jacht.

Het jacht waarop Willem Barentsz voer was waarschijnlijk 17 tot 30 meter lang en 5 meter breed. Niet zo heel groot dus.

De achterkant was wel hoog. Het voordeel hiervan was dat er niet zo snel golven over het dek spoelden.

Tussen het midden- en het bovendek was de ruimte maar 1,5 meter hoog. Het schip had drie masten: de grote mast in het midden, achter op de bezaansmast en voor op de fokkenmast.

Wie gingen er mee?

Willem ging met twee schepen op reis. Het ene schip stond onder bevel van Jan Cornelisz Rijp. Jacob van Heemskerck was schipper op het andere. Willem Barentsz was de leider van de hele onderneming. Hij voer mee aan boord van het schip van Jacob van Heemskerck.

Aan boord waren nog 15 bemanningsleden. Onder hen was Gerrit de Veer. Hij heeft uitvoerig opgeschreven wat ze beleefden. Toch weten we niet welke namen de schepen hadden en wat er aan voorraden voedsel werd meegenomen. Na een ruzie met schipper Rijp voer Willem door met schipper Jacob van Heemskerck. Ze raakten vast in het ijs en moesten op Nova Zembla overwinteren.

Het Behouden Huys

De bemanning bouwde een huis op Nova Zembla, ze noemden het: Het Behouden Huys.

Het huis was gemaakt van drijfhout en planken. Het was 10 meter lang en 6 meter breed. Het drijfhout gebruikten zij voor het skelet van het huis en voor de onderkant van de muren. De boomstammen werden op elkaar gelegd en de uiteinden wat uitgehakt, zodat ze stevig in elkaar pasten.

De rest van de muren werden dichtgespijkerd met planken die uit het drijfhout werden gezaagd. Het dak kregen zij niet goed waterdicht. Daarom werd er een zeil overheen getrokken.

Om wegwaaien te voorkomen, werden er stenen op gelegd. Op het dak kwam een houten schoorsteen met een houten ton als top. In het midden van het huis was een open stookplaats met een rookkanaal erboven.

Het Behouden Huys

Tegen één van de muren waren vijf bedden getimmerd. Het huis bood niet voldoende bescherming tegen het weer. Ondanks de verwarming zat het ijs 5 centimeter dik tegen de wanden. Om warm te blijven, verwarmden de mannen stenen en kanonskogels in het vuur en namen die in bed. Maandenlang leefden 16

mannen in een kleine ruimte. Om ruzies te voorkomen kreeg elk bemanningslid een taak, werd er hout verzameld, werd er gezongen en werden spelletjes gedaan.

Terugtocht

In februari 1597 probeerden de mannen het schip los te trekken om de terugtocht te beginnen. Ze zaten toen al bijna een half jaar op Nova Zembla. Dit lukte niet, ze waren te verzwakt. Ze besloten twee reddingsvloepen om te bouwen tot kleine boten waarin plaats was voor alle mannen en voedsel. Op 14 juni begon uiteindelijk de terugtocht.

Voordat ze Het Behouden Huys verlieten schreef Willem Barentsz een klein briefje. Hij beschreef hoe ze uit Holland op Nova Zembla waren gekomen om naar China te zeilen en wat hen allemaal was overkomen. Hij verstopte het briefje in een kruithoorn en hing het op in de schoorsteen van het huis.

Het briefje dat Willem schreef was bedoeld om te kunnen bewijzen dat hij op Nova Zembla had overwinterd met zijn mannen en dat hij zijn schip had moeten achterlaten. De kooplieden en de stadsbestuurders van Amsterdam hadden veel geld in deze reis gestoken. Willem moest dus een goede verklaring hebben waarom de expeditie was mislukt. Als er later nog eens iemand op Nova Zembla zou komen, dan zou hij dit achtergelaten briefje vinden, als bewijs.

Tijdens de terugtocht overleed Willem Barentsz. Waar hij begraven is, weten we niet zeker: of op Nova Zembla, of in de zee.

Wist je dat?

- De staten (het bestuur) van Holland en Zeeland en de stad Amsterdam hadden een prijs uitgelooft: 25.000 gulden voor hen die de zeeweg naar China en Oost-Indië zouden ontdekken.
- Alle kieren en gaten van Het Behouden Huys waren dichtgestopt tegen de kou. Ook de schoorsteen. De rook van het vuur kon zo niet weg. Ze werden bijna vergiftigd. Gelukkig deed iemand op tijd de deur open.
- Op 5 juni 1596 zag de bemanning het eerste ijs. Ze dachten eerst dat het witte zwanen waren, maar ze bewogen niet, dus toen wisten ze dat het ijs was.
- Het was belangrijk om aan boord vers vlees te eten. Vers vlees bevat vitamine C en voorkomt daardoor scheurbuik. Aan deze ziekte konden de bemanningsleden sterven. Daarom probeerden ze het vlees van een ijsbeer, maar dat smaakte hen niet.
- Door de kou deed de klok het niet meer. Voortaan hielden de mannen de tijd bij met een zandloper.
- De mannen deden stenen in het vuur. Die legden ze 's avonds bij zich in bed. Lekker warm.

- In het dagboek van Gerrit de Veer komen voor het eerst de eilanden Spitsbergen en Bereneiland voor. Deze namen vinden we nu nog op de kaart en dat is te danken aan de tochten van Barentsz en zijn bemanning. Toen de bemanning terugkwam in Amsterdam waren de mensen blij, maar toch ook weer niet. Ze waren gelukkig om de mannen weer levend terug te zien, maar het Amsterdamse stadsbestuur was teleurgesteld, omdat de tocht mislukt was.
- In 1871 kwam de Noorse kapitein Carlsen aan op Nova Zembla. Na 275 jaar was er voor het eerst weer iemand op Nova Zembla. Hij vond daar de resten van het Nederlandse kamp en Het Behouden Huys. De meeste spullen zijn nu te vinden in het Rijksmuseum in Amsterdam.